

Iskaja vsak četrtak in velja s poštnino vred ali v Mariboru s pošiljanjem na dom za celo leto 82 D, pol leta 16 D, četrt leta 8 D. Izven Jugoslavije 56 D. Naročnina se pošlje na upravištvu »Slov. Gospodarja« v Mariboru, Koroška cesta 5. List se dopušlja do odpovedi. Naročnina se plačuje vnaprej. — Telefon interurban št. 113.

Posamezna številka stane 1-50 din.

Poštnina plačana v gotovini.

SLOVENSKI GOSPODAR

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Uredništvo je v Mariboru, Koroška cesta št. 5. Pošepisi se ne vračajo. Upravištvu sprejme naročnino, inšerate in reklamacije.

Cene inseratov po dogovoru. Za večkratne oglase primeren popust. Nezaprite reklamacije se poštnine proste.

Cekovni račun poštne urada Ljubljana 19.003. Telefon interurb. št. 113.

39. številka.

MARIBOR, dne 10. septembra 1925.

59. letnik.

Zagrebsko čudo.

Na vladi so sedaj radikali in radičevci, ali z drugimi besedami: vlado ima radikalna stranka (RS) in Hrvatska seljaška stranka (HSS).

O radikalni stranki vemo prav dobro, kaj in kdo da je. Njena dolga doba in vse spremembe, ki so se v tej dobi na njej izvršile, naši javnosti sicer niso dovolj znane, a to tudi ni posebno važno v današnjem političnem položaju. Glavno je to, da predstavlja ta stranka izključno srbsko narodno organizacijo, da ima svojo posebno politiko, svoj program in svoje organizirane pristaše. Programa te stranke pri nas ni treba čitati, ker radikalno politiko itak dovolj dobro občutimo.

Cisto drugače je pa s Hrvatsko seljaško stranko. Kakšna je ta stranka in kako je nastala? Pred šestimi meseci ob zadnjih volitvah je še ni bilo, obstojala je pa HRSS, to je: Hrvatska republikanska seljaška stranka, ki je imela svoje vodstvo, svoje organizacije in je bila splošno znana po svojih načelih in geslih. O dovršenosti ali nedovršenosti programa te stranke ne bomo govorili, ker zadostuje že dejstvo, da je ta stranka s svojimi gesli pri treh volitvah dobila zaupanje hrvatskega ljudstva.

Po zadnjih volitvah je pa vodstvo splošno znane hrvatske stranke spremenilo svojo politiko in naenkrat se je začelo govoriti o »hrvatski seljaški stranki« ali HSS. Ko je dne 27. marca t. l. Pavle Radič, nečak Stjepana Radiča, v parlamentu podal izjavo za centralistično politiko, se je naenkrat začelo v Beogradu govoriti in pisati o HSS in ne več o HRSS. Tako je na papirju stara stranka prenehala, nova pa začela. To je ves porod in začetek sedanje Radičeve stranke.

Radič je kar čez noč začel z novo politiko in nova stranka HSS v dobrih petih mesecih še ni nikjer objavila svojega programa. Skupine brez programa pa ne zaslužijo več imena stranke. Radič in njegovi najbližji še niso nikjer ne v tisku in ne na shodu razložili svojih načel ali svojega programa ter ljudstvo vprašali za mnenje in odobrenje. Treba je torej vprašati, če ima ta stranka ali skupina sploh pristaše in kdo so ti. Prejšnja Radičeva stranka je imela pristaše, a ni mogoče trditi, da so se ti ljudje kar čez noč spremenili v pristaše nove stranke in nove politike.

Na Hrvatskem je torej tako daleč, da se za stranko ali skupino, ki trdi, da predstavlja večino hrvatskega naroda, ne ve, kdo in kaj da je, kaj je njen program, njena politika in kdo so njeni pristaši. Ta čudna stranka in politika pa ima na čelu neverjetno drzne in domišljave ljudi, ki si usojajo vsem drugim deliti ukore in povelja.

Radič ne gre med hrvatski narod, da bi ga vprašal za mnenje glede svoje nove politike, govori pa širokoustno

sam in po svojih raznih agitatorjih, da je prišel čas, ko se morajo vsi, ki niso njegovi ali pa Pašičevi, ali pokloniti, ali pa se podvreči. Tako se že nekaj časa piše po glavnih radičevskih glasilih. To ni samo predrzno, ampak tudi neumno in temeljiti odgovori seveda tudi gotovo ne izostajajo.

Najprej se je trdilo, da bodo Davidovičevi demokrati stopili v najboljše odnose z radičevci, ali pa se z njimi celo strnili. Ko se je Radič v Beogradu širokoustil: »To sem povedal Davidoviču, to sem rekel Ljubi«, je vodstvo demokratske stranke podalo izjavo, da se g. Ljuba Davidovič še sploh nikdar ni razgovarjal s Stjepanom Radičem. Na svoji seji v Zagrebu je povrh še Davidovičeva stranka v času najbujnejšega Radičevega govorenja zavzela najodločnejše stališče proti sedanji radičevski politiki.

Potem so radičevci pripovedovali, da že srbski zemljoradniki komaj čakajo, da bi se z njimi združili v enotno seljaško stranko. Zemljoradniki so pa imeli v Beogradu svoj kongres in ko so soglasno obtožili sedanjo vladno politiko, so se o Radiču le toliko razgovarjali, da pridejo na čisto, ali je izdal ta politik kmeti in kmetske interese že pred šestimi leti, ali pa šele pred petimi meseci, ko je začel novo politiko. Večina je bila mnenja, da Radič že od nekdanj vara kmete.

Prav tako je muslimanom Bosne in Hercegovine — stranki dr. Spahe — vse drugo prej na misli, kot pa to, da bi hiteli pod Radičevo okrilje, ali da bi stopili celo v njegovo stranko.

Končno si je Radič še izmislil, da je tudi v Jugoslovanskem klubu ena struja ali skupina, ki želi priti pod RR okrilje ter se že zbljuje z radikali. Vse te fantazije so nekaj gorostasne, ko ni treba posebne bistrosti, da se vpraša, čemu neki vsi tako hitijo k radikalom in k Radiču. Mar zato, ker je Radič vse po vrsti opsoval, ali pa zato, ker so radičevci v petih mesecih svoje nove politike in v par mesecih svojega vladnega sodelovanja že toliko »dosegli«?

Radič naj rajši doma na Hrvatskem pogleda naokrog, kdo se vse klanja njegovi novi politiki. Ko ljudstva ni vprašal za mnenje ob začetku te politike, bi bil pa vendar že sedaj skrajni čas, da pristašem bivše HRSS razloži svojo sedanjo politiko ter si za svojo novo stranko HSS pridobi in organizira člane in pristaše. To delo ga pa očitno prav nič ne miklja in ko stare krajevne radičevske organizacije same sklicujejo shode in občne zbornice, se od vodstva v Zagrebu vse mogoče stori, da bi se to prepričilo in da bi se potvori prave slike ljudskega razpoloženja.

Radič je res, kakor v Beogradu pravijo, zagrebsko čudo, ali kakor sam pravi: veseli zrakoplovec, vesel radi tega, ker ne ve in se ne zaveda, kam plove. —trg.

LISTER.

Zgodbe napoleonskega vojaka.

Francoski spisatelj Ercmann-Chatrion; preložil Al. B.

24
Seksonci so trdili, da branijo svojo domovino — a to ni res! Saj jim ni bilo treba drugega, kot zapustiti nas na dušbeni cesti, saj jim tega nihče ni branil. Treba jim je bilo samo, da se kakor Bavarci izrazijo pred bitko... lahko bi bili ostali nevtralni, ali pa odgovorili službo, a oni so nas izdali, ker nas je zapuščala sreča. Ko bi bili videli, da zmagujemo, bi nam bili ostali dobri prijatelji, da bi dobili svoj delež, kakor po bitki pri Jeni in pri Friedlandu. Tako je mislil vsak izmed nas in prav zaradi tega ostanejo Seksonci izdajalci za vse prihodnje čase: ne samo, da so prijatelje zapustili v nesreči, ampak so jih celo zahrbtno napadli, da si pri sovražniku zagotove dober sprejem. A Bog je pravičen: njih novi zavezniki so jih tako prezirali, da so si po bitki med sabo razdelili polovico njih dežele.

Od tega trenutka do večera boj ni bil več človeški — hoteli smo uničiti drug drugega. Premoč nas je morala ugonobiti, a zavezniki so morali drago plačati svojo zmagov.

Ko se je znočilo in je dva tisoč topov obenem rjavelo in grmelo, so nas sedmič napadli pri Schönefeldu. Od ene strani so nas Rusi, od druge pa Prusi potiskali nazaj v veliko vas. Upirali smo se jim v vsaki hiši, v vsaki ulici. Zidovi so se lomili pod udarjanjem krogele, strehe so se podirale. Zdaj ni bilo več takega kričanja kot ob začetku bitke — vse je bilo hladno in blede od brezmejne besnosti. Častniki so pobirali puške, si znova navešali torbice s patronami in odgrizovali patrone kot prestaki. Za hišami smo branili vrtove in pokopališče, na katerem sem spal prejšnjo noč. Tam je sedaj nad rušami ležalo več mrtvecev kot pod njo. Kdor je padel, ni zakričal, tisti, ki so ostali, pa so se znova zbirali za kakim zidom, za kupom

gramoza ali za grobom — vsaka ped zemlje je koga stala življenje.

Bila je že noč, ko je maršal Ney, kdo ve odkod, pripeljal ojačenja, to je ostanke Ricardove in druge Souhamove divizije. Pridružili so se jim ostanke našega polka in Ruse smo vrgli nazaj čez stari most, kateremu je bilo streljanje s kartečami odbilo držaje. Na ta most so postavili šest dvanajstfuntnih topov ter obstreljavali drug drugega. Ostanke našega in nekaterih drugih bataljonov so podpirali topove za hrbtom. Spominjam se še, kako so streljali kakor bliski razsvetljevali spodnji del mostu in da se je v takih trenutkih videlo, kako so se ubiti ljudje in konji vseprek izgubljali pod temnim lokom. Sicer je to trajalo le za hip, a prizor je bil grozen.

Ko so na naši levici pričeli prodirati množice konjenišva, ki so rojile okrog dveh velikih, korak za korakom umikajočih se karejev, smo ob polosmih dobili povelje, naj se umaknemo. V Schönefeldu je ostalo samo še dva do tritisoč mož in šest topov. Prišli smo nazaj do zeljnatih vrtov, ne da bi nas bili zasledovali, ter pod milim nebom prenočili okrog Reudnita. Cebedej je še živel. Ko sva kakih dvajset minut hodila drug ob drugem, poslušajoč topovsko streljanje, ki je kljub temi še vedno trajalo ob Elsteri, mi je on rekel:

»Kako neki to, Jože, da sva še živa, ko jih je padlo poleg naju toliko tisoč? Zdaj ne moreva več umreti.«

Jaz mu nisem odgovoril.

»Kakšna grozna bitka!«, je nadaljeval. »Gotovo da take pred nami še ni bilo.«

Povedal je prav, bitka je bila velikanska. Od desete ure zjutraj do sedmih zvečer smo se upirali tristošestdeset tisoč vojakom, ne da bi se bili umaknili za korak, in nas je bilo samo stointrideset tisoč. — Bog ne da, da bi kaj slabega govoril o Nemcih: borili so se za neodvisnost svoje domovine — a zdi se mi, da po krivici vsako leto praznujejo obletnico bitke pri Lipskem. Ako so bili trije proti enemu, to ni vzrok za bahanje!

Ko smo se bližali Reudnitu, nas je peljala pot čez cele kupe mričev. Na vsak korak smo naleteli na razbite topove, prevrnjene vozove s streljivom, na drevesa, ki so bila razklana od karteč. Divizija mlade garde in jezdeci

Izvoz vina iz Jugoslavije v republiko Avstrijo.

Vinarski in sadjarski odsek Kmetijske družbe za Slovenijo v Mariboru je na izrednem obnem zboru dne 22. avgusta 1925 sklenil odposlati višjega kletarskega nadzornika g. J. Zabavnika v Avstrijo, da prouči položaj glede izvoza naših vin na temelju trgovinske pogodbe, ki je sklenjena med našo državo in republiko Avstrijo in ki bo v najkrajšem času stopila v veljavo.

Pokrajinska zveza jugoslovanskih vinogradnikov za Slovenijo v Mariboru pa je v isti namen istega dne sklenila odposlati vinogradniškega veleposestnika in predsednika kletarske zadruge »Ljutomerčan« g. R. Košara.

Zabavnik in Košar sta se podala na pot dne 26. avgusta 1925. Ustavila sta se najprej v Špilju in sta stopila v stik s tamošnjimi carinskimi organi glede nastopanja pri uvozu vina v Avstrijo. Pogoji za uvoz vina v Avstrijo danes so sledeči: Plača se za 100 kg teže bruto za neto pri vinih do 13 odstot. alkohola 60 zlatih kron uvozne carine (1 zlata krona — 14.400 avstrijskih papirnatih kron), potem 2.200 kron vinske davka za vsaki liter, 40 kron od litra kontrolne takse, 2000 kron manipulacijske pristojbine od 1 komada vinske posode ter 7 odstotkov prometnega davka, ki se ga izračuna po fakturni vrednosti vina plus vsiki davek. Pri uvozu vin z nad 13 odstot. alkohola se uvozna carina zniža na 30 zlatih kron za 100 kg teže brutto in neto, vse ostale pristojbine pa se morajo plačati v polnem obsegu že pri uvozu. Umljivo je, da pod temi težkimi pogoji vina pod 13 odstotkov alkohola dosedaj izvažati nismo mogli.

Nova trgovinska pogodba, sklenjena med republiko Avstrijo in našo državo predvideva baje (oficijelnega besedila pogodbe še ne poznajo ne Avstrijci, ne mi) maksimalno uvozno carino 45 zlatih kron za 100 kg vina brutto za neto ter za kontingent 80.000 hl vina znižano uvozno carino 30 zlatih kron za vina s pod 13 odstot. alkohola. Druge pristojbine ostanejo neizpremenjene. Od 80.000 hl odpade polovica na črno vino.

Niže Avstrije trenutno uvozu naših vin niso naklonjeni. Za naš uvoz pride v poštev sedaj edinolet Štajerska.

Imenovana sta se podala najprej v Gradec. Obrnila sta se najprej do prezidenta deželne centralne zveze za drug gostilničarjev in kavarnarjev Štajerske, Maksa Withalma, lastnika hotela »Goldene Birne«. Centralna zveza šteje kakih 50 članic gostilničarskih zadrug raztrošenih po celi Štajerski.

grenadirji so bili tukaj pod vodstvom samega cesarja zadržali Svede, ki so bili prodrli v vrzel, nastalo vsled izdaje Saksoncev. Ugašajoči ogenj dveh ali treh barak pred vasjo je razsvetljeval ta prizor. Jezdeci grenadirji so bili še v Reudnitu, po vaški ulici pa se je podila velika množica drugih razkropljenih čet. Ker jim niso bili razdelili živil, si je vsak iskal jedi in pijače.

Ko smo korakali mimo velikega pošnega poslopja, smo za zidom na dvorišču ugledali dve marketendarici, ki sta s svojih vozov točili žganje. V pisanem vrvežu so se gnetli okrog njih lovci, kirasirji, ulani, huzarji in gardni ter linijski pešci v raztrganih uniformah in s stlačeniimi, od udarcev in bodov preuknjanimi čakami in čeladami, katerim je manjkalo perjanic. Vsem je bilo videti, kako so izstradani.

Na nizkem zidu je stalo nekaj dragoncev blizu kotla, napolnjenega z gorečo smolo. Roke so imeli prekrizane pod dolgimi, belimi plašči in so bili oškropljeni s krvjo, kakor mesarji.

Brez besede me je Cebedej sunil s komolcem. Stopila sva na dvorišče, drugi pa so šli naprej. Celotno četrto ure je trajalo, da sva prišla do vozov. Jaz sem mohl kvišku tolar za šest lir. Prodajalka, ki je klečala za svojim sodom, mi je podala velik kozarec žganja in kos belega kruha ter za to vzela tolar. Pil sem in dal potem kozarec tovarišu, ki ga je izpraznil. Le s težavo sva prišla zopet iz te gneče. Ljudje so se gledali z mračnimi obrazi in si delali prostore z ramami in komolci. Ob pogledu na te trde obraze, udrete oči in grozne poglede ljudi, ki so pravkar kljubovali tisočeri smrti, da jutri prično znova, si je človek res moral reči: »Vsak zase, Bog pa za vse!«

Ko sva stopala po vaški ulici, je rekel Cebedej:

»Ali imaš kruha?«

»Imam.«

Prelomil sem kruh in mu dal polovico. Jedla sva in pospešila korake. V daljavi je bilo še vedno slišati streljanje. Čez dvajset minut sva došla zadnje vrste kolone ter spoznala bataljon po stotniku in adjutantnu Vidalu, ki je korakal ob strani. Zopet sva stopila v vrsto. Nihče ni opazil, da sva se bila odstranila.

Čim bolj smo se bližali mestu, tem številnejši so bili oddelki konjenišva in trenja, ki so hiteli proti Lipskemu,

Kakih 30 gostilničarskih zadrug, ki ne leže v vinogradnih krajih, bi lahko nakupovalo in uvažalo naša vina. Prezident Withalm je izrecno naglašal, da Stajerci žele zopet stopiti v kupčijske stike z našimi vinogradniki, ker vina, ki jih danes uvažajo zbog ugodnejših cen iz Italije in Ogrske, kvalitativno naših vin iz bivše Spodnje Stajerske ne dosegajo. Kot viden uspeh in dokaz gornjih besed je centralna zveza naročila pri kletarski zadrugi »Ljutomerčan« 1 vagon vina, polovico najboljše kvalitete, polovico namiznega. To bo začetek. Če bo ugajala kvaliteta in cena, se bo stvar razvijala sama naprej. Kot drugi veliki odjemalec naših vin pride v poštev zveza Gospodarskih zadrug za Stajersko, ki ima v Eggenbergu pri Gradcu svoje založne kleti. Ta zveza ima posode za 12.000 hl, ki pa je danes napolnjena z vinom le do ene tretjine.

Imenovana sta se še posvetovala tudi z voditeljem zveze gospodarskih zadrug Anwaltom dr. Rudolfom Richterjem, ki je istotako obljubil, da bo zveza nakupovala in uvažala naša vina, čim bo podana za to možnost. V prvi vrsti se bo pri nakupu vin posluževala kletarske zadruge v Mariboru. Želi pa tudi ponudbe od drugih.

Imenovana odposlanca sta iskala stike tudi z drugimi osebami in vinarskimi strokovnjaki, bila sta povsod ljubeznivo sprejeta in sta našla pri vseh pravo razumevanje za stvar, za kar jim gre hvala. Niti v enem slučaju se ni pokazalo, da naših vin ne bi marali. Na nas je torej leželo, da pridemo do uspeha in to na način, da jih zadovoljimo z dobro kvaliteto in ne pretiranimi cenami. Smo tik pred trgatvo. Odlagajmo trgatve vsaj do druge polovice oktobra, grozdje sortirajmo, postopajmo pravilno pri izvedbi vseh tehničnih del, da bo kvaliteta vina čim boljša.

Edino s kvaliteto smo v stanu konkurirati na tujih vinških trgih.

Cene vina iz bivše Spodnje Stajerske so v Gradcu danes pri prodaji na drobno sledeče:

- odprto vino á 1 3 šilinge 60 grošev,
- vino v steklenicah 7-10 4 do 5 šilingov,
- ogrsko vino á 1 3 šilinge 20 grošev,
- italijansko vino á 1 2 šilinga 80 grošev.

1 šiling — 7.88 dinarjev.

—k.

Kaj bomo lahko prodajali v Avstrijo.

Te dni so odposlanci jugoslovanske in avstrijske vlade podpisali trgovinsko pogodbo med obema državama. Ta nova pogodba določa, katero blago in pridelke smemo iz Jugoslavije odslej brez carine ali pa po znižani carini uvažati (prodajati) v Avstrijo. Obenem pa je tudi Avstrija določila, da sme precej svojih tovarniških izdelkov carine prosto, oziroma po ugodnostni (znižani) carini prodajati v Jugoslavijo. Važna je za naše kraje tudi pridobitev, da bode obmejni promet olajšan. Ko dobim natančnejše podatke o vsem tem, bom v »Slovenskem Gospodarju« vse to natančno razložil.

Avstrija je dovolila, da smemo iz Slovenije, oziroma iz Jugoslavije, uvažati v Avstrijo po znižani carini naslednje blago: grozdje, sadje (sveže in vloženo), raznovrstno vino sočivje, goveje živino, svinje, konje, perutnino, ribe, svinjsko mast, jedilno olje- slivovko (žganje), vino, svinjsko meso, klobase, sir, konzerve, kostanje, lesni ekstrakt,

Proti deseti uri smo korakali skozi reudniško predmestje. Brigadni general Fournier je prevzel poveljstvo nad nami in ukazal kreniti na levo. Opolnoči smo prišli do velikih šetalšč ob Pleissi in se ustavili pod starimi lipami brez listja. Puške smo postavili skupaj. Dolga vrsta stražnih ognjev je plapolala v megli do ranstadskega predmestja. Kadar so ognji zagoreli živeje, so obsvedljevali gruče poljskih jezdecev s sulicami, cele vrste konj, topove in vozove s streljivom, v določenih razdaljah pa nepremično stoječe straže, ki so se v megli črtale kot temne sence. V mestu je odmeval velik hrup, ki je čedalje bolj narasčal ter se zlivl z vtilim bobnenjem naših vozov na lindenauskem mostu. To je bil začetek umikanja.

Vsak je položil svoj telečak ob kako drevo in se izlegnil čez njega, položivši roko pod glavo. Cetrt ure pozneje je že vse spalo.

XX.

Kaj se je godilo do zore, tega ne vem — brzokone so noč prevažali багаžo, ranjence in ujetnike preko mosta. Naenkrat nas je vzbudila silna eksplozija. Nihče ni ostal na tleh, ker smo to smatrali za znamenje napada, dolder nista pridirjala dva huzarska častnika in javila, da je na ranstadski cesti na bregu reke naključno zletel vrak voz s smodnikom. Temnordeči dim se je še vedno vahal proti nebu, kjer se je počasi porazgubil.

Polagoma je nastal mir. Nekateri so zopet polegli in skušali zopet zaspati. Dan se je že delal. Če si pogledal na meglenosivo reko, si že videl, kako so se naše čete v brezkončni vrsti vleklo preko peterih mostov čez Elstero in Pleisso, ki so si tako blizu, da tvorijo skoro en sam most. Ta most, čez katerega je imelo iti toliko tisoč ljudi, je delal človeka vsega žalostnega, kajti prehod je moral trajati silno dolgo. Vsakemu je prišlo na misel, da bi bilo dosti boljše, ko bi bili čez reko zgradili več mostov, ker bi nas vsak hip lahko napadel sovražnik in bi bil potem umik zelo težaven. A cesar je bil pozabil za to dati povelje in brez povelja si ni nihče upal kaj storiti. Noben francoski meščak bi si ne bil upal trditi, da sta dva mosta boljše kot

GAZELA MILO

Iesne izdelke, cement, žvepleno kislino in še nekatere tovarniške izdelke.

V Jugoslavijo sme Avstrija uvažati po znižani carini: mast, ženev, gips, magnezit, miho, mazilo za čevlje, barve, firnež, bombaževno prejo, bombaž za nadrobno prodajo, razne vrste platna in preje, nekatere vrste svile, klobuke, dežnike, sedlarske izdelke, kavčuk, pohišstvo, razno papirnatno blago, železo, pločevino, žico, osi za vozove, kladiva, sekire, lopate, vijake, žreblje, železno pohišstvo, blago iz svinca, cina, bakra, kotlarske izdelke, vodne turbine, razne poljedelske stroje, sesalke, priprave za vozove, električne aparate, električne svetilke, vagoni, kolesa, avtomobile, vozove, godbene instrumente itd.

Obmejni promet bo olajšan z določitvijo uporabe cest na meji, brodov, mostov. Nova pogodba določa podrobnosti o uporabi električne sile iz Avstrije, oziroma Jugoslavije, o splavarstvu po Muri, o ribolovu, o regulaciji Mure in o izrabi vodnih sil na meji. Samo eno važno stvar še pogrešamo v tej pogodbi, namreč odpravo sedanje uredbe glede prolaznic in izkaznic.

To so v glavnem točke trgovinske pogodbe, katere zanimajo naše ljudstvo. Če bom ta teden dobil prepis pogodbe, bom v eni prihodnjih števil opasal pravilnik glede izvoza vina, sadja, živine itd. Dobro je za naše gospodarske razmere, da se je enkrat odprla meja za vino, sadje in živino vsaj toliko, da je znižana carina za to blago. Ob tej priliki moram poudariti, da sta nam te ugodnosti že lansko leto, ko je bila naša vlada pripravila minister za kmetijstvo dr. Franc Kulovec in njegov svetovalec gospod Robert Košar, vinogradnik od Sv. Bolfenka. Dr. Kulovec je kot minister tedaj poslal g. Košarja na Dunaj, da je predložil Avstrijcem naše zahteve glede uvoza vina in drugih pridelkov v Avstrijo.

Franjo Zebot.

Kmetijska dela v mesecu septembru.

V splošnem in pri živini.

V septembru nastopi čas za vegetarijce in prijateljce različnega sadja. Ne pustimo zategadelj te sadne sezone korakati mimo nas, ne da bi jo izkoristili z už-

eden. Iz tega se vidi, kako je železna disciplina Napoleona nova ponižala te stare vojskovodje: skušali so kot stroji in se niso brigali za nič drugega, boječ se, da bi se ne zamerili gospodu in mojstru...

Meni je ob pogledu na ta brezkončni most takoj prišlo na misel: »Ko bi nas le takoj spustili čez, ker bitk in krvi smo že siti do grla. Ko bomo na drugi strani, potem bomo že na potu na Francosko. Potem bom morda zopet videl Katarino, teto Marjeto in očeta Guldena.« Ta misel me je omehčala. Z zavistnim očesom sem gledal tisoče jezdečih topničarjev in trenskih vojakov, ki so korakali tu doli kakor mravljinici, in velike medvedje kape stare garde, ki je s puško v roki nepremično stala na lindenauskem griču na drugi strani reke.

Cebedej je mislil isto in mi je rekel:

»Kaj ne, Jože? ... Ko bi le midva bila na njih mestu!«

Zato se mi je zdelo silno bridko, ko so proti sedmi uri prišli trije багаžni vozovi, ki so nam pripeljali kruha in patron. Zdaj je bilo jasno, da ostanemo pri zadnjih četah. Kljub gladi bi bil najrajši kruh vrgel ob zid. Kmalu nato sta šla mimo dva švadrona poljskih jezdecev s sulicami, ki so jahali navzgor ob reki. Za njimi je prišlo kakih pet ali šest generalov, med njimi Poniatowski. Bil je kakih petdeset let star, precej velik in suh, mračnega obraza in je jahal mimo nas, ne da bi nas pogledal. General Fournier se je ločil od svojega štaba in zavljal nad nami:

»Vrste obrat na desno!«

Svoj živ dan me ni srce tako zabolelo kot ta hip — za dva solda bi bil dal življenje. A vsak se je moral ravnati po prednjem možu in mostu pokazati hrbet.

Na koncu šetalšča smo prišli na mesto, ki se zove Novčna vrata na koneviški cesti. Na desni in levi teko stari mestni nasipi, zadaj pa so hiše. Postavili so nas po kritih hodnikih poleg teh vrat, ki so jih bili saperji trdno zaklenili in zadelali. Stotnik Vidal je sedaj poveljeval bataljonu, ki se je bil skrčil na tristopetindvajset mož. Nekaj starih, črvojedih palisad smo imeli za obrambo. Po vseh cestah pred nami se je bližal sovražnik.

Že nekaj minut se je slišalo topovsko streljanje: Blücher je na drugem koncu mesta naskočil halsko pred-

vanjem svežih zrelih češpelj, sliv, jabolk itd. in našim želodcem ne privoščili okreplil v sveži, naravni obliki v najobilnejši meri. Pokrivajmo stare slamnate strehe, ako so začele prepuščati deževnico. Po stanju strehe spoznamo vrednost hišnega gospodarja. Streha, ki kaže rebra, je tožiteljica svojega gospodarja. Zito, katero mislimo posejati, očistimo grahorja, stoklase, ljulike in drugega plevela. Umni poljedelci sortirajo žito tudi po kakovosti, da dobe lepše blago za seme. Oni se drže pravila: kakršna setev, takršna žetev. Iz težkega zrnja izhajajo močne rastline, ki dajo večji pridelek. En merik semenske pšenice naj tehta najmanj 47 kg. Za čiščenje žitnega semena nam je treba trijerjev, še boljše pa so takomenovani čistilni in sortirni stroji patenta »Heid«, ki jih ima v zalogi Kmetijska družba v Ljubljani. Kakor moramo z odbiranjem plemenskih živali skrbeti za izboljšanje naše živinoreje, prav tako je treba tudi v rastlinstvu, zlasti v žitogojstvu z odbiranjem semena dvigniti produkcijo do višje stopnje. — Ob nastopu hladnega jesenskega vremena začne pojmati rast kmetijskih in drugih rastlin, dokler napolnijo popolnoma ne preneha, četudi notranji fiziološki procesi trajajo še naprej. Poslednji sadeži padajo na tla in drevje začne zgubivati listje, ki je porumenelo in porjavelo. Nekatero drevje obdrži svoj sad še v času, ko je že popolnoma golo (skorš, nešplja, trnoljica). Ako listje zelo pozno odpada, je znamenje, da rastna doba vsled topllega jesenskega vremena še ni zaključena in zima zato v naslednjih mesecih tem hujše pritiska, kajti:

- Sveti Mihajl če želoda ne strese,
- Božič obilo snega prinese;
- In gorka jesen nam oznanjuje,
- Da zima se pozno odmakuje.

Živino spuščamo na prosto, dokler vreme pripušča. Jesenska paša je najuzdatnejša. Odpadajoči hrastov sad izkoristimo najboljše na ta način, da gonimo v hrastove gozde svinje, ki ob želodu brzo odebele.

V vinogradu.

V septembru, ko je začelo grozdje dozorevati, imamo najlepšo priliko, da zaznamujemo rodovitno in nerodovito trsje. Ta izbira ali selekcija trt je za razmnoževanje največje važnosti. Rodovitnost vinske trte je lastnost, ki se prenaša potom cepičev od starega trsja

mestje. Kmalu nato se je oglašilo streljanje od desne strani: Bernadotte je napadel vrata pri zeljnatih vrtovih in skoro istočasno so padle prve avstrijske granate v naše krite hodnike. Kot toča so padale druga za drugo. Nekatero so letele preko zadnjih vrat in se razpočile nad hišami ali po predmestnih cestah.

Ob devetih so se Avstrijci na koneviški cesti razvrstili v kolone za napad. Poplavili so nas od vseh strani. Kljub temu je vzdržal bataljon do desetih. Potem smo se morali umakniti za stare nasipe, kamor so nam sledili Avstrijci skozi vrzel med navskrižnim streljanjem dvajsetega in štirinajstega linijskega polka. Ti siromaki niso bili tako besni kot Prusi, a so bili vendarle hrabri, kajti okrog polenajstih so vzeli nasipe. Mi smo streljali nanje z vseh bližnjih oken, pa jih nismo mogli vreči doli. Šest mesecev poprej bi se mi bila gnusila taka moritev, zdaj pa sem bil doživel že toliko drugega, da sem bil neobčutljiv, kakor v vojni osivel vojak. Se zmenil se nisem več za smrt enega ali sto ljudi.

Doslej je bilo še vse prav, a kako naj zdaj pridemo iz hiš. Sovražnik je bil zasedel vse vhode. Umakniti smo se mogli samo še čez strehe. To je bil eden izmed najhujših trenutkov, kar se jih spominjam. Hipoma mi je prišlo na misel, da bi bili tu ujeti kakor lisice, katere hočejo lovci z dimom uničiti v luknji. Stopil sem k oknu in videl, da drži na dvorišče in da ima to dvorišče izhod samo na prednjo stran. Ko sem bil zopet stopil v sobo, kjer nas je bilo dvanajst, sem ugledal seržanta Pinta, ki se je z visečimi rokami naslanjal ob steno. Pravkar je bil kroglo dobil v trebuh. Med pokanjem strelav nam je rekel:

»Fantje, branite se! ... Pokažite jim, da smo jim vendarle kos, lopovom!«

Spodaj je bobnelo ob vrata, kakor bi streljali s topovi. Streljali smo neprestano, a smo bili že popolnoma obupali. Naenkrat je nastal spodaj velik hrup, kakor od dirajočih konj. Streljanje je prenehalo. Skozi smodnikov dim smo videli, kako so štirje švadroni udanov kakor levi navalili na Avstrijce. Vse se je umikalo. Sovražnik se je spustil v beg, a dolge sušice z rdečimi praporčki so bile hitrejšje od njih in so se jim kot puščice zadirale v hrbet.

(Dolje prihodnjik.)